

מצהירות דת

דו"ח לסקירת המאמצים
המופעלים על ידי יחידת מיטב
במטרה לעכב ולשלול את פטור המצהירות

בהוצאת חותם - יהדות על סדר היום (ע"ר)

ת.ד. 11 ניצן מיקוד: 7928700

טל': 0733904102

דוא"ל: office@chotam.org.il

אתר: www.chotam.org.il

© כל הזכויות שמורות

תוכן עניינים

- א. הקדמה
- ב. רקע חוקי
- ג. פסקי בג"ץ שעליהם מסתמכת יחידת מיטב בעיכוב הפטור
- ד. הפעילות בשטח
- ה. סיכום

א. הקדמה

בשנים האחרונות אנו עדים לפעילות מכוונת וברורה של רשויות הגיוס להקשות את מתן הפטור לבנות שמצהירות על היותן דתיות. פעילות זו נעשית כחלק ממגמה של גורמים מסוימים בצה"ל להתערב בהחלטת הבנות הדתיות ולהשפיע עליהן להתגייס, בניגוד לעמדת הרבנות הראשית לישראל ולעמדת מרבית הציבור הדתי-לאומי.

במסמך זה נעסוק בהרחבה במה שמתרחש בפועל בלשכות הגיוס. נעמוד על חומרת התופעה ונסקור אותה בהרחבה, תוך פירוט הפרת זכויות האדם הבסיסיות הנגרמת כתוצאה ממנה. נדגיש כי התנהלות יחידת מיטב בסוגיית הבנות המצהירות מזכירה את התנהלותם של משטרים טוטליטריים אשר מנסים להתערב בחייהם הפרטיים של אזרחיהם ולהלך עליהם אימים, ולא התנהלות של גוף ציבורי במדינה מתוקנת כמו מדינת ישראל. מציאות זו מצריכה את התערבותם של הגורמים הבכירים ביותר בצה"ל ואף בממשלה, ויפה שעה אחת קודם.

ב. רקע חוקי

החוק במדינת ישראל מעניק פטור מגיוס לצה"ל לבנות המצהירות על היותן דתיות. על פי סעיף 40(א) לחוק שירות ביטחון (תשמ"ז-1986), מיועדת לשירות ביטחון שהצהירה בכתב בפני שופט או דיין בבית דין רבני על התקיימותם של שלושת התנאים הבאים, תהיה פטורה מחובת שירות בצה"ל. התנאים לפטור הם: א. טעמים שבהכרה דתית מונעים את הבת מלשרת בצה"ל. ב. היא שומרת על כשרות בבית ומחוצה לו. ג. היא אינה נוסעת בשבת. הוראות החוק ברורות: מן הרגע שהמיועדת לגיוס מסרה לפוקד תצהיר ערוך כדין היא זכאית לקבל פטור משירות ביטחון. החוק אינו מקנה כל סמכות לפוקד לחקור את המצהירה ואף אינו מקנה לו כל שיקול דעת במתן הפטור.

החוק קובע במפורש את הדרך שבה ניתן לקבל פטור מחובת שירות ביטחון, והוא אף קובע במפורש את הדרך שבה ניתן לבטל פטור זה. סעיף 41 לחוק קובע כי ביטול הפטור ייעשה רק לאחר קבלת פסק דין סופי של בית משפט הקובע כי המיועדת עברה עבירה של מסירת תצהיר כוזב. לאמור, בלי קבלת פסק דין סופי של בית משפט לא ניתן לשלול את הפטור ממניעים דתיים.

יש לציין כי על פי רוב בנות המקבלות פטור זה מעוניינות להתנדב לשירות משמעותי בשירות הלאומי, אך הן עושות זאת מרצון החופשי בלא שתהינה מחויבות לכך.

ג. פסקי בג"ץ שעליהם מסתמכת יחידת מיטב בעיכוב הפטור

פעילותה המוגברת של יחידת מיטב (היחידה הצבאית המופקדת על ביצוע הליכי המיון והשיבוץ של כלל המיועדים לשירות ביטחון - מלש"בים - והחיילים בצה"ל) בקרב מצהירות הדת מתבססת על פרשנות מסוימת שניתנה ביחידה לפסקי דין שעסקו בנושא זה בעתירה לבג"ץ.

בבג"ץ מאי כליפה (739/15) כתבה השופטת ברון את הדברים הבאים: "רשויות הגיוס אינן משמשות כ'חותמת גומי'... ועליהן למנוע שימוש לרעה בהוראות חוק שירות ביטחון... רשויות הגיוס לא ייתנו ידן לתצהיר שמתברר כי הוא תצהיר שקר". השופט עמית הוסיף וכתב כי: "טוב תעשה הרשות אם לא תעצום עיניה מתרמית ומתצהירי כזב, אלא תפעל באופן יזום לביעור התופעה, כך ששירות החובה בצה"ל לא ייעשה פלסטר".

כאמור, ביחידת מיטב מיהרו לפרש את הפסק הנ"ל באופן שמרחיב את סמכותם בנושא באופן חסר תקדים אל מול סעיפים 40-41 בחוק לשירות ביטחון שהובא לעיל. בתשובה לפניית ארגון 'חותם' נמסר ממיטב: "במקום שבו קיים חשש שמיועדת לשירות ביטחון מסרה בפני גורמי צה"ל תצהיר שקרי לגבי אורח חייה הדתי, קיימת סמכות לבחון את אמיתות התצהיר, ובמקרים המתאימים אף לדחות את הבקשה לפטור מן השירות... מוסמכות רשויות הגיוס לנקוט את הפעולות הדרושות למימוש סמכותן, ובהן גם לזמן מיועדת לשירות ביטחון לריאיון בלשכת הגיוס". כבר בתשובה זו אפשר לראות כי מיטב לקחה לעצמה סמכויות רבות שאינן מוקנות לה בלשון החוק. במציאות בשטח, מיטב מאמצת לעצמה סמכויות נוספות שאין כל קשר בינן ובין הניסיון למנוע תצהיר כוזב. במציאות זו ניווכח בהמשך המסמך.

ד. הפעילות בשטח

בשורות הבאות נציג רשימה של פעולות שנעשות על ידי מיטב ביחס לבנות מצהירות דת. אנו מזהים כי פעולות אלה נעשות מתוך מטרה להקשות על קבלת הפטור, ואף לנסות לשלול אותו, היכן שרק ניתן לעשות זאת. פעולות אלו נעשות בלי גיבוי חוקי, ופעמים רבות תוך זלזול חמור בכללי האתיקה הבסיסית והראויה. ביסוד הדברים צריך לומר כי רשות מינהלית, כמו רשות הגיוס, אינה רשאית לפעול אלא בדברים שהוגדרו לה במפורש בחוק. דהיינו, על פי החוק בישראל נקודת ההנחה היא שרשות מינהלית אסורה לפעול בכל דבר, חוץ מהדברים הספציפיים שהחוק הסמיך אותה לפעול בהם. אשר על כן, אם היא תעשה פעולות שאינן לה סמכות מפורשת לעשות - היא תפעל בניגוד לחוק. להלן פירוט הדברים.

1. חוסר סמכות בהנפקת צווי התייצבות לריאיון מצהירות דת

ליחידת מיטב לא הוענקה הסמכות לזמן בנות לריאיון מצהירות דת. אשר על כן, כאשר יחידת מיטב מנפיקה צווי התייצבות המחייבים את הבנות להגיע לריאיון, יש בכך פגיעה בחופש התנועה של הבנות ובחירותן. זאת בנוסף לעובדה שבמקרים מסוימים נאמר לבנות או להוריהן כי אם הבת לא תתייצב לריאיון היא צפויה להיעצר.

2. חוסר סמכות לחקור את הבנות

רשויות הגיוס עורכות למצהירות ריאיון שהוא למעשה חקירה. המשמעות שיוצקות רשויות הגיוס לתוצאות הריאיון היא למעשה תחליף לפסיקה משפטית שמדובר בנערה שהגישה תצהיר כוזב. **ראיונות אלה מתקיימים כחקירה פלילית לכל דבר ועניין ואף חמור מכך, משום שלנערות הנחקרות בלשכת הגיוס אין כל זכויות ואף לא קיימת כל אפשרות לעמוד על אופן התנהלותם של הראיונות.** בעניין הסמכות לערוך חקירה, פסיקה משפטית (בג"ץ 5100/94) קובעת כי אין כל סמכות לערוך חקירה כלשהי בלא הסמכה מפורשת לכך.

3. זימון ללא סיבה

פעמים רבות מיטב מזמנת בנות לריאיון אף בלא כל סיבה הגיונית לחדש שמסרו תצהיר כוזב. במיטב טוענים כי נערות שאין כל אינדיקציה לכך שתצהירן הוא תצהיר כוזב אינן מזומנות כלל לראיונות, אולם על פי המידע המצוי בידינו גם נערות מבתיים דתיים שלמדו במוסדות דתיים ואין כל חשש בנוגע לכנות הצהרתן נקראות להתייצב לראיונות מצהירות דת. רשימת האולפנות שמהן זומנו בנות לריאיון ללא סיבה כוללת את: אולפנית למרחב פתח תקווה, אמי"ת בנות מעלה אדומים, אולפנת להב"ה קדומים, אולפנת בני"ע ערד, אולפנת בני"ע צפירה, אולפנת בני"ע פסגת זאב, מדרשיית עמליה, אולפנת בני"ע כפר פינס, אולפנית רעות פתח תקווה, אולפנת בני"ע אבן שמואל, אולפנית ישרון פתח תקווה ועוד.

4. הפניית בנות לריאיון ללא הודעה מוקדמת

במקרים רבים בנות שמגיעות למסור את התצהיר בלשכת הגיוס נדרשות להיכנס ללא כל זימון מוקדם לריאיון מצהירות דת. לבנות לא נאמר כי יש להן אפשרות לסרב לקיום הריאיון והן אינן מודעות כלל למשמעות המכרעת שלו - כלומר, לכך שעל בסיסו מבקשות רשויות הגיוס לשלול מהן את הפטור המגיע להן בהתאם להצהרתן. כמו כן, לנערות לא נמסר כל מידע מדוע בכלל הן נקראות לריאיון.

בנות שנקראו לריאיון ללא הכנה מראש אמרו את הדברים הבאים: "אחת הפקידות החליטה שהבית ספר שלי הוא לא דתי מכיוון שהוא מעורב. ניסיתי לומר לה שהוא דתי, אבל היא בכל זאת העבירה אותי לריאיון בלי שום התראה מוקדמת"; "כשהבאתי את ההצהרה הכניסו אותי לחדר וישר התחילו לשאול אותי שאלות. לא הבנתי מה המטרה בשאלות האלו".

5. חדירה לפרטיות

ראיונות למצהירות דת כוללים מצבים רבים של חדירה לפרטיותה של המרואיינת באופן המנוגד לחוק. פעמים רבות הבנות נשאלות שאלות פולשניות אשר נוברות באגרסיביות בפרטים אינטימיים בחיי הבנות ואף בחייהם של בני משפחתן. בחלק מהמקרים הבנות נדרשו להגיש למראיין את מכשיר הטלפון הסלולרי שלהן לשם בדיקה וחפוש, דבר הנוגד את החוק. לדוגמה, בת אחת סיפרה כי "אחת המראיינות ביקשה ממני לראות בפלאפון. נתתי... החיילת אמרה שראתה תמונות עם בגד ים. עניתי לה שאם כן, אז היא נכנסה לגלריה הפרטית של הפלאפון (תמונה מהבריכה בבית). החיילת הכחישה. במהלך הדברים, החיילת צעקה עליי לסתום את הפה". בת אחרת סיפרה: "במהלך הריאיון ביקשה ממני המראיינת לפתוח את מכשיר

הטלפון שברשותי בשביל לראות תמונות, ולאחר מכן האשימה אותי באשמת שווא ולפיה מחקתי באותו הרגע תמונות מהמכשיר."

בנוגע לשאלות חודרניות סיפרה אחת הבנות: "החיילת נכנסה למקומות פרטיים והתעקשה איתי על שאלות בנוגע למשפחתי. הסברתי לה את המצב והיא זלזלה במה שאני אומרת לה". בת אחרת סיפרה כי "החיילת המשיכה ושאלה שאלות חודרניות, אך אני בשל רצוני לא להתגייס הייתי חייבת לענות".

חמור מכל האמור לעיל הוא שבחלק מהמקרים התברר כי רשות הגיוס השתמשה בשירותיהם של חוקרים פרטיים שעקבו אחרי הבנות בבית ובבית הספר, ואף יצרו קשר עם מכרים בסביבת הבנות כדי לאסוף עליהן מידע. בהקשר זה דיווחה בת אחת: "שלחו לי לבית חוקר פרטי שהוא ממש ניסה לשכנע אותי להתגייס ואמר לי לבוא להיות מורה בצבא עם חצאיות. הוא ממש תחקר אותי מאל"ף עד תי"ו... הסברתי לו בפירוש שדבר כזה לא מקובל עליי ואף אחד לא יכול להחליט בשבילי, כמובן שהוא המשיך ולא הפסיק עם שאלות וניסיונות להפיל אותי". בת אחרת סיפרה: "זמן מה לאחר הריאיון נערך ביקור בביתי על ידי אישה שהציגה עצמה כנציגת משרד הביטחון, והיא ערכה חקירה נוספת על אורחות חיי וחיי משפחתי". בת נוספת אמרה את הדברים הבאים: "הצבא שולח חוקר פרטי שמגיע לביתי ולבית ספרי, מצלם ושואל שאלות באותה אווירה עוינת שהוצגה בתחקיר בדצמבר... החוקר מגיע לביתי פעמיים באותו היום, כי בביקורו הראשון לא נכחתי בבית. כמו כן הוא יוצר קשר עם המרכזת בתנועת הנוער שבה אני חברה ומתחקר גם אותה לגביי" (שם החוקר הוא אורי פלוד'נק, מספר רישיון 119398).

6. ניסיונות שכנוע

נקודה חמורה נוספת שהועלתה על ידי בנות שעברו ריאיון למצהירות דת, היא ניסיונות חוזרים ונשנים מצד נציגי לשכת הגיוס לשכנע את הבנות להתגייס לצה"ל. ברור הדבר כי אין כל קשר בין ניסיונות שכנוע אלה ובין מטרת הריאיון כפי שהיא מוגדרת על ידי לשכות הגיוס - למנוע מקרים של רמאות. להלן כמה דוגמאות שקיבלנו מבנות שעברו ריאיון מצהירות.

בחורה חוזרת בתשובה סיפרה כי "בשיחה עם הנציגה מלשכת הגיוס, ככל הנראה קצינה, היא ניסתה לשכנע אותי שבצבא יהיה לי יותר קל לשמור מצוות מאשר בבית, אבל זה לא נכון מכיוון שהבית שלי מכבד ותומך בהחלטתי והכשרנו את הבית בשבילי". במקרה אחר המראיינת התריסה כלפי הבחורה: "את יודעת שיש חרדים גם בצבא, אז למה הם כן הולכים?... הם חרדים יותר ממך אפילו". ובמקרה נוסף: "אם ניקח אותך לשרת אצלנו בלשכת גיוס, מה אבא יגיד על זה?... זה כמו לעשות שירות לאומי באיזה משרד ממשלתי או ביטוח לאומי או בית חולים". בניסיון שכנוע אחרון שנציג כאן אמרה המראיינת: "בצבא שומרים יותר מהבית שלי ושלך כשרות... בצבא לובשים צנוע בנות אם הן רוצות. בצבא מתפללים, צמים. את יודעת כמה בנות דתיות יש בצבא היום?".

7. לחץ לחתימה על ויתור

לצערנו, המאמץ המושקע בלשכות הגיוס לשכנע בנות נוספות להתגייס לצה"ל מגיע עד לכדי ניסיון לסחוט את הבנות ולהלך עליהן אימים, ובלבד שתגענה למסקנה הנכונה ותתגייסנה לצה"ל. חלק מהמראיינים מאיימים על הבנות ומפעילים נגדן מנופי לחץ שונים, בגישה שמתאימה יותר למשטרים טוטליטריים אפלים. להלן דוגמאות בודדות לתופעה זו.

אחת הבנות דיווחה כי במהלך הריאיון "המפקד הכריח אותי לכתוב ויתור הצהרה, ואם לא - יזמין לי משטרה. אז חתמתי כי נבהלתי". אחרת סיפרה: "לפני כשלושה חודשים נסעתי לפולין... אמרו שאם אני רוצה לטוס, אני צריכה לחתום על ויתור על ההצהרה ושאיני לא אצהיר יותר, ומיד כשאני אחזור אני אגיע לעשות צו ראשון. חתמתי כי מאוד רציתי לטוס". אמה של בת נוספת שיתפה בסיפור של בתה: "החיילת בלשכת גיוס הפחידה את בתי, נערה בת 16, שאם לא תחתום שהיא מתגייסת יזמנו אותה לחקירה, והילדה שלי, שרק שמעה את המילה חקירה, פשוט נכנסה לפחד והיסטריה והחלה לבכות".

8. עיכוב בפטור בגלל הסביבה המשפחתית

בלשכות הגיוס מגדילים לעשות ומחליטים על דעת עצמם שבנות שסביבתן המשפחתית חילונית אינן זכאיות לפטור דת, על אף היותן דתיות. דוגמה לכך ניתן למצוא בריאיון הבא שהתקיים באחת הלשכות:

מראיינת: "אני אומרת ילדה שגרה בבית שהוא לא דתי, למה היא לא יכולה להיות חיילת?".

מראיינת: "אימא שלי לא דתייה, אני דתייה".

מראיינת: "אבל את מסתדרת?... שאימא שלך לא דתייה ואת דתייה? את מסתדרת עם זה, נכון?".

מראיינת: "אני לא יכולה להכתיב לה את אורח החיים שלה... אני יודעת מה אורח חיים שלי, אני לא יודעת מה אורח חיים של אימא שלי ואני גם לא יכולה להתערב לה ולהכתיב לה. אני יודעת מה אורח חיים שלי. אני יודעת שמבחינת אורח חיים שלי אישית, לי זה לא מתאים אורח חיים צבאי".

מראיינת: "אימא שלך פעילה בפייסבוק בשבת? את יודעת שהיא משוטטת בטלפון בשבת?".

9. שיבושים חמורים במתן המענה מלשכות הגיוס

ההתנהלות השרירותית וחסרת הסדר והבקרה של לשכות הגיוס בנושא ריאיון המצהירות, באה לידי ביטוי גם בתשובות שמקבלות הבנות המצהירות מהצבא. באופן רגיל, נערה שהפטור שלה נשלל אינה מקבלת כל תשובה על כך בכתב, ואף אינה מקבלת כל תגובה מנומקת מדוע הוחלט לשלול ממנה את הפטור. בנוסף לכך, לנערה אין כל אפשרות להשמיע את דבריה ולטעון דבר נגד ההחלטה. בנות שאין ביכולתן לפנות לקבלת ייצוג משפטי לא תוכלנה לערער על ההחלטה בשום דרך אחרת.

באחד המקרים שבהם נערה ביקשה הסבר מדוע נשלל ממנה הפטור, ענתה נציגת מיטב: "מה יש להבין? ההצהרה שלך לא מאושרת. לא חייבים לתת לך סיבה". מקרה אחר הוא של נערה מבאר שבע שהצהירה במאי 2016. בזמן מסירת התצהיר נערך לה ריאיון ללא התראה, ובו הראו לה תמונה מגיל 13, חיטטו במכשיר הסלולרי שלה ואף ניסו לאלצה באיומים לחתום ויתור על התצהיר. בהמשך הגיעה לביתה נציגת משרד הביטחון שערכה חקירה נוספת. לאחר בירורים נוספים היא קיבלה בטלפון תשובה כי הפטור איננו מאושר, בלא כל הנמקה. באוגוסט 2017 נשלחה למיטב פנייה בעניינה, וזו נענתה בשלילה. שתי פניות נוספות שנשלחו מאז לא נענו. רק לאחר הגשת עתירה לבג"ץ, במרץ 2018, התקבל הפטור.

שיבוש חמור נוסף במתן המענה לבנות הוא עיכוב מסירת התשובה על ידי הצבא, לעיתים במשך חודשים רבים. הלשכות לא נרתעות מלעכב את התשובה גם כשמדובר בפניות המיוצגות על ידי עורך דין. משום כך עולה החשש כי הדבר נעשה בכוונת מכוון ומתוך מטרה להציג את הבנות כמשתמשות ולהתיש אותן.

המציאות בשטח מלמדת כי השיהוי במתן התשובה גורם לחלק מהבנות להתגייס לצבא, זאת משום שאין להן את הכוחות להמתין במצב של מבוכה וחוסר ידיעה מה יעלה בגורלן ובניגוד לאמונתן ולדרך שבה בחרו מלכתחילה. יש לציין שבשלב ההמתנה הבנות מנועות מלהשתבץ בתקני השירות הלאומי, מה שבפועל מקשה עליהן להשתלב במסגרת זו בהמשך. בנוסף, יתכן כי במיטב מודעים לכך שבאמצעות המידע הדל שברשותם לא יוכלו להביא לשלילת הפטור של המצהירה, והם מצפים שבמשך הזמן שבו יעכבו את הפטור יימצאו הסיבות המתאימות שיאפשרו את השלילה.

השיבושים החמורים שתוארו למעלה במתן המענה למצהירות, מחזקים את התחושה כי העוול שנגרם לבנות בלשכות הגיוס אינו מקרי אלא נעשה בכוונת מכוון. אנו מצרים וקובלים על כך שרשויות הגיוס מנצלות את כוחן על מנת לפעול בניגוד לחוק ובניגוד לכללי האתיקה הבסיסיים של מינהל מסודר במדינה מתוקנת. בהתנהלות בריונית זו הצבא כופה על מצהירות רבות חובת גיוס שהן פטורות ממנה על פי החוק, ובכך מבזה את אמונתן ובחירתן הדתית.

10. הסתרת מידע מהמראיינות

כפי שאנו רואים, לריאיון מצהירות דת ישנה משמעות אדירה בהחלטת הצבא ביחס לעתידן של הבנות, אך משמעות זו אינה מוסברת ואינה מובהרת לנערות. הדבר מתבקש ואף מתחייב כי רשויות הגיוס יבואו בידיים נקיות ויבהירו לבנות את משמעות הריאיון ואת הסיכון הצפוי להן באם יחליט המראיין כי הן אינן "מספיק דתיות". למותר לציין כי בהסתרת המידע מהמראיינות מנכסות לעצמן רשויות הגיוס סדרי דין שאינם מקובלים לא בהליכים אזרחיים ולא בהליכים פליליים, תוך הפרה בוטה של זכותן הבסיסית של הבנות.

בנוסף לכך, רשויות הגיוס מסתירות מהבנות את המידע שהן צברו ביחס אליהן ויוצרות תחושה כאילו הן מחזיקות בידיהן חומר שעלול לפגוע בבנות. באופן זה הרשויות מאיימות על הבנות ומקשות עליהן לעמוד על זכויותיהן, מחשש עלום שמא הצבא ישלוף בזמן כלשהו מידע שישמש נגדן. כחלק מכך מסתירה מיטב מהבנות תמונות שלהן שהיא אוספת בדרכים שונות. אם התמונות היו מוצגות לפני הבנות, פעמים רבות היה ביכולתן לתת הסבר מניח את הדעת לנסיבות שבהן צולמו. בהסתרת התמונות עושות רשויות הגיוס דין לעצמן ושוללות את אפשרות הטיעון מידי הבנות. הדבר מוכיח כי אין בכוונת הרשויות לשמוע באמת את הסבריהן של הבנות ולבדוק לעומק את נכונות התצהיר, אלא לנצל את מעמדן החזק לשם הגדלת מחזורי הגיוס תוך הפחדת הבנות.

11. הסתרת תיעוד הריאיון, במצבים שבהם הוא קיים, מהבנות ונציגיהן

ליקוי חמור נוסף הוא העדר עריכת פרוטוקול מסודר בראיונות למצהירות דת. אם נערך פרוטוקול כלשהו בראיונות, הרי שהוא מוסתר מהבנות ותכניו אינם מועברים אליהן או אל באי כוחן, גם לאחר פניות מפורשות. מובן הדבר כי מציאות זו מהווה פתח לעיוותים רבים. בידי המצהירות אין כל אפשרות לדעת האם הדברים המיוחסים להן אכן נאמרו על ידן במשך הריאיון. באופן זה נמנעת מהבנות כל אפשרות לתקוף את ההחלטה שהתקבלה בעניינן, בניגוד לכל הליך חקירתי נורמלי ומוסדר.

12. העדר הכשרה רלוונטית למראיינים והעדר קריטריונים מנחים לריאיון

ההתנהלות השרירותית והקפריזית של רשויות הצבא כלפי המצהירות כוללת גם העדר הכשרה רלוונטית של המראיינים. מדיווחים של בנות שעברו ריאיון מצהירות עולה כי אין אחידות בקרב המראיינים ואין שום נוהל בעניין זהותו או הכשרתו של המאבחן. פעמים הריאיון נעשה על ידי חיילת צעירה ופעמים אף על ידי מפקד לשכת הגיוס וכדומה. דרך אגב, שמו של מפקד לשכת הגיוס בירושלים, שמקיים בעצמו ראיונות רבים, עלה על ידי הבנות כמי ששואל אותן שאלות מביכות, מתנהג כנגדן בתוקפנות ובגסות ומנסה לשכנע אותן להתגייס בניגוד לאמונתן והשקפת עולמן.

בידי רשויות הגיוס אין קריטריונים כלשהם להצדקת הזימון לריאיון מצהירות. מתשובות שונות שהתקבלו בעניין של בנות מצהירות עולה כי הנטייה היא לראיין כמה שיותר בנות, כאשר נראה כי רשויות הגיוס רואות בריאיון עצמו כלי למציאת אינדיקציות לכך שמדובר בנערה שהגישה תצהיר כוזב.

לאחר קיום ריאיון, אין כל קריטריון או נוהל מוסדר המנחה את רשויות הגיוס בבואן לקבוע אם לשלול את הפטור אם לא. ההחלטה בעניין נקבעת פעמים רבות על בסיס תחושות הבטן של המראיינים. לא אחת המראיינים מגבים את קביעתם בצילומים שונים של הבנות שנאספו ברשתות החברתיות, גם כשמדובר בצילומים מלפני כמה שנים ביחס לבנות שהתחזקו בינתיים או חזרו בתשובה. במקרים אחרים המראיינים משתמשים בשאלונים שונים הכוללים שאלות בתושב"ע כמדד לקביעת רמת דתיותה של הבת. למותר לציין כי הטעמים הקבועים בחוק לפטור הבנות משירות צבאי אינם קשורים כלל ליכולותיה הקוגניטיביות של הבת ולרמת ידיעותיה התורניות.

ה. סיכום

במסמך זה עמדנו על מימדי התופעה המדאגה של שיבוש ועיכוב מתן הפטור לבנות מצהירות דת המתרחשת בלשכות הגיוס בשנים האחרונות. נוכחנו לדעת כי המאמצים המושקעים במיטב במטרה לשלול את פטור הבנות מגיעים לכדי עבירות בוטות על החוק ולכדי מעשים חמורים שמתאימים למשטרים אפלים ודיקטטוריים, ולא למדינת חוק כמו מדינת ישראל. בשל כל האמור לעיל, אנו קוראים לרשויות הצבא לערוך בדיק בית מקיף בסוגיה ולתקן את כל הדרוש תיקון. כמו בכל תחום אחר בצה"ל, גם בתחום זה נדרש הצבא לכבד את לשון החוק ולאפשר לבנות המצהירות דת לקבל את הפטור המגיע להן, על פי התנאים הברורים המוכרים לכך בחוק.
